

Ministerie van Financiën

TER BESLISSING

Aan

de staatssecretaris T&D

**Directoraat-Generaal
Belastingdienst**

Inlichtingen

Datum

16 juli 2020

Notitienummer

2020-0000130812

Van

Directeur-generaal Toeslagen

Bijlagen

notitie

Kabinetsreactie rapport AP

Aanleiding

De Autoriteit Persoonsgegevens (hierna: AP) heeft recent haar onderzoek over de verwerking van de nationaliteit van aanvragers van de kinderopvangtoeslag naar het gebruik van nationaliteit bij Belastingdienst/Toeslagen afgerond. Bijgaand treft u het conceptrapport en een concept kabinetsreactie.

Gevraagd besluit

1. Gaat u akkoord met het verzenden van bijgevoegde kabinetsreactie aan de TK?
2. Gaat u akkoord met het hierbij verzenden van het AP rapport en de vier brieven als bijlagen?
3. Gaat akkoord met ons advies om in de kabinetsreactie als opvolging van dit rapport:
 - aan te geven dat u graag breder in gesprek gaat over de effecten die de bevindingen van de AP op ouders hebben gehad of mogelijk nog steeds hebben;
 - te verwijzen naar de maatregelen uit de FSV-brief, waarbij wordt aangegeven dat breed binnen de Belastingdienst het gebruik van nationaliteit zal worden onderzocht en dat dit zal worden meenemen in het toegezegde plan van aanpak;
 - te wijzen op het belang van diversiteit in het cultuurtraject.

Wij adviseren u akkoord te gaan met deze drie beslispunten.

Kern

- De AP constateert in het rapport dat de handelswijze van Toeslagen onrechtmatig en onbehoorlijk was: Toeslagen heeft gehandeld in strijd met de AVG en er was tevens sprake van discriminatie. In de toelichting in deze notitie wordt nader op de inhoud van het rapport ingegaan.
- In de concept-kabinetsreactie worden de conclusies van de AP onderschreven.
- Wij verwachten dat de conclusie dat sprake is van discriminatie mogelijk zal resulteren in een roep, vanuit politiek en samenleving, om maatregelen. Het is niet gezegd dat ouders van de betreffende handelswijze schade hebben ondervonden. In de concept-kabinetsreactie staat wat betreft gevolgen voor betrokken ouders opgenomen dat u graag breder in gesprek over de effecten die de bevindingen van de AP op ouders hebben gehad of mogelijk nog steeds hebben. Hierbij wordt verwezen naar het ingestelde ouderpanel in het kader van de hersteloperatie van Toeslagen, belangenorganisaties en externe deskundigen.

- Tevens wordt in de concept-reactie verwezen naar de maatregelen in het kader van FSV, die in de Kamerbrief van 10 juli jl. zijn opgenomen. Hierbij wordt aangegeven dat breed binnen de Belastingdienst het gebruik van nationaliteit zal worden onderzocht en dat dit zal worden meenemen in het toegezegde plan van aanpak.
- Gezien het mogelijke belang van dit rapport voor andere overheidsorganisaties is interdepartementale afstemming van groot belang. Afstemming vindt plaats met AZ, SZW, BZK en J&V.
- In de VGR van 2 juli jl. heeft u melding gemaakt van een tot recent nog lopende query bij Toeslagen gebaseerd op nationaliteit. Inmiddels zijn er nog drie van dergelijke query's aan het licht gekomen. Hiervan wordt in de brief melding gemaakt.
- In antwoord op Kamervragen heeft u ambtsvoorganger toegezegd de brief van 1 november 2019 van de voormalige DG BD aan de AP naar de Tweede Kamer te sturen als het AP rapport en de kabinetsreactie worden gestuurd. Wij stellen voor deze toezegging ruim na te komen. Dit betekent dat ook de overige drie formele brieven met daarbij de in de brieven en antwoorden genoemde en gestuurde bijlagen mee te sturen. In deze stukken zijn privacy gevoelige teksten onleesbaar gemaakt. Naast de vier formele brieven zijn er ook vele contacten geweest waarbij bijvoorbeeld spreadsheets met persoonsgegevens zijn gedeeld, mede gezien de omvang sturen we die niet mee.
- Gezien de inhoud van het rapport is interne communicatie richting de medewerkers van de Belastingdienst van belang. Gezorgd wordt voor goede interne communicatie rondom de publicatie van het rapport en de kabinetsreactie.
- Op vrijdag 17 juli om 11.00 staat een gezamenlijk persconferentie met u en de AP gepland. De planning is dat op dat moment zal ook de kabinetsreactie en het rapport worden gepubliceerd.

Toelichting

Appreciatie rapport

Het rapport is stevig en bevat bevindingen op het gebied van rechtmatigheid en behoorlijkheid.

De AP komt tot de conclusie dat drie typen verwerkingen bij Toeslagen onrechtmatig waren:

1. Verwerking van dubbele nationaliteit
2. Gebruik nationaliteit bij risicoselectie
3. Gebruik nationaliteit bij bestrijding misbruik kinderopvangtoeslag bij georganiseerde fraude

Volgens de AP zijn daarvan tevens verwerkingen 2 en 3 bij Toeslagen discriminerend en daarmee onbehoorlijk. De AP geeft daarbij aan dat er sprake is van discriminatie, niet van rassendiscriminatie en niet van etnisch profileren.

Op basis van deze conclusies constateert de AP dat Belastingdienst/Toeslagen en daarmee de minister van Financiën als verwerkingsverantwoordelijke hiermee de AVG (en de voorloper daarvan de Wet Bescherming Persoonsgegevens) heeft overtreden.

Daarnaast bevat het rapport een stevige waarschuwing dat het mogelijk niet tot Toeslagen beperkt blijft en dat het essentieel is dat de Belastingdienst zelf op korte termijn andere verwerkingen met het gebruik van nationaliteit onderzoekt en wanneer onrechtmatig daar onmiddellijk mee stopt. Het rapport geeft volgens de AP de handvatten voor zo een beoordeling. De AP zal zelf dit nauwgezet monitoren en eventuele aanvullende onderzoeken starten.

Overige punten

De AP stelt in het rapport ook al in 2017 twee signalen te hebben gehad dat nationaliteit bij de kinderopvangtoeslag door Toeslagen verkeerd gebruikt werd. In 2017 is door Belastingdienst/Toeslagen verklaard dat zij geen gegevens met betrekking tot 2e nationaliteit hadden. Dit is in 2019 door Toeslagen gerectificeerd.

Op 23 juni is aan de AP gemeld dat nog een aantal query's is gevonden bij Toeslagen waarin nationaliteit was opgenomen. De AP kiest ervoor deze mogelijk aanvullende overtreding niet mee te nemen vanwege het maatschappelijk belang dit onderzoek nu af te ronden en het signaal dat de AP daarmee nu wil geven in de richting van de Belastingdienst. De AP breidt daarom het onderzoek ook niet uit naar Belastingdienst/blauw.

De AP merkt ook op dat digitalisering, algoritmen en gebruik profielen niet meer weg te denken zijn uit hedendaagse samenleving. Dit onderzoek toont volgens de AP echter aan dat organisaties die persoonsgegevens verwerken, zich ervan bewust moeten zijn dat verwerkingen, ook onbedoeld, discriminerend kunnen zijn. De AP roept organisaties op andermaal te bezien welke gegevens ze hebben en voor wie het noodzakelijk is daartoe toegang te hebben. De constatering in dit rapport raken mogelijk ook andere overheidsorganisaties die gebruikmaken van vergelijkbare onderzoeksmethoden. Het is daarom van belang dat de conclusies van de AP ook interdepartementaal worden gedeeld.

Het rapport bevat een bijlage met een gedegen uitleg van de begrippen profileren, etnisch profileren en discriminatie. Dat is behulpzaam voor de Kamerbrief en woordvoeringslijnen en interne communicatie, omdat deze termen in het maatschappelijke debat vaak door elkaar wordt gebruikt.

Handhavingsmogelijkheden AP

Het rapport constateert drie overtredingen van de AVG. Op basis van dit rapport heeft de AP een aantal handhavingsmogelijkheden. In de eerste plaats kan zij een last onder bestuursdwang of dwangsom opleggen, deze middelen hebben tot doel de overtreding te doen stoppen. Aangezien het rapport ziet op gedragingen uit het verleden en deze niet langer aan de orde zijn ligt dat niet in de rede. Om gedragingen uit het verleden te sanctioneren kan de AP een (publieke) waarschuwing of een boete opleggen. Hiervoor mag de Belastingdienst eerst in een zienswijze aangeven op welke punten hij het niet eens is met het rapport. Tegen al deze handhavingsmaatregelen staat bezwaar en beroep open. Tot slot kan de AP afzien van het opleggen van een boete. Ook daarvoor moet zij een besluit nemen.